

**Identifying and Explaining the Main Components of Community Policing
Based on the Statement of the Islamic Revolution Second Step**

Javad Ma'dani¹

Abstract

Background and aim: With the Islamic revolution entering the second stage of its life, the need for transformation and huge changes in the duties and missions of the country's institutions and organizations is felt. The police command of the Islamic Republic, as the main responsible of establishing social order and security in the country, needs to pay attention to important concepts such as community-oriented police. Therefore, the main goal of the current research is to identify and explain the main components of community-oriented policing based on the statement of the second step of the Islamic revolution.

Method: The present research utilized a mixed method, which was carried out with a nested approach at the same time in two qualitative-qualitative stages. In this research, two methods of "conventional content analysis and grounded theory have been used, respectively. The unit of analysis in the first stage is themes, and the main tool used in the second stage is a semi-structured interview, which was used to extract codes from 13 experts in the database theory method.

Results: According to the findings of the research, in the first stage – a content analysis method - 10 themes were determined for conducting interviews, and in the second stage, through the conducted interviews; The codes extracted using the systematic approach of Strauss and Corbin were examined and counted in three types of "open, axial and selective" coding, which resulted in a total of 113 open codes, 56 central codes and 22 selective codes.

Conclusion: According to the results and analysis, the extracted components show that according to the statement of the second step of the Islamic Revolution, the community-oriented policing is a people-oriented or citizen-oriented approach that serves the members of society. It creates the necessary grounds and platforms for creating empathy and companionship, moral and social health, vigilance and effort.

Keywords: police, community policing, second step statement, Islamic revolution, mixed methodology.

---

¹ Assistant Professor, Public Administration and Tourism Department, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran. Email: J.madani@uma.ac.ir

شناسایی و تبیین مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

جواد معدنی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

چکیده

زمینه و هدف: با ورود انقلاب اسلامی به مرحله دوم حیات خویش، نیاز به تحول و تغییرات عظیمی در وظایف و مأموریت نهادها و سازمان‌های کشور احساس می‌شود. فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی به‌عنوان متولک اصلی برقراری نظم و امنیت اجتماعی در کشور، نیازمند توجه به مفاهیم مهمی چون پلیس جامعه‌محور می‌باشد. بنابراین هدف اصلی تحقیق حاضر، شناسایی و تبیین مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می‌باشد.

روش: روش پژوهش حاضر ترکیبی یا آمیخته است که با رویکرد لانه‌گزیده هم‌زمان در دو مرحله کیفی - کیفی انجام شده است. در این تحقیق، به‌ترتیب از دو روش «تحلیل محتوای عرفی و نظریه داده‌بنیاد» استفاده شده است. واحد تحلیل در مرحله اول، مضامین هستند و ابزار اصلی مورد استفاده در مرحله دوم، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته می‌باشد که برای استخراج کدها، از ۱۳ خبره در روش نظریه داده‌بنیاد استفاده شده است.

یافته‌ها: مطابق با یافته‌های تحقیق، در مرحله اول - روش تحلیل محتوای عرفی - ۱۰ محور موضوعی برای انجام مصاحبه‌ها تعیین شدند و در مرحله دوم، از طریق مصاحبه‌های به‌عمل آمده؛ گزاره‌های استخراج شده با استفاده از رهیافت نظام مند اشتراوس و کوربین در سه نوع کدگذاری «باز، محوری و انتخابی» مورد بررسی و احصا قرار گرفتند که در مجموع ۱۱۳ کد باز، ۵۶ کد محوری و ۲۲ کد انتخابی حاصل شدند.

نتیجه‌گیری: مطابق با نتایج و تحلیل‌های به‌عمل آمده، مؤلفه‌های استخراج شده نشان از آن دارند که مطابق با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، پلیس جامعه‌محور یک پلیس مردم‌مدار یا شهروندمحور است که ضمن خدمت‌گزاری به آحاد جامعه؛ زمینه و بسترهای لازم جهت ایجاد همدلی و همراهی، سلامت اخلاقی و اجتماعی، هوشیاری و همت را ایجاد می‌نماید.

کلیدواژه‌ها: پلیس، جامعه‌محور، بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، روش ترکیبی.

استناد: معدنی، جواد؛ (۱۴۰۱). شناسایی و تبیین مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی،

فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی ۱۷ (۴)، صص ۳۷-۶۴

Doi: <https://doi.org/10.22034/pmsq.2023.1270218.1563>

مقدمه

از دیرباز تاکنون، پلیس به عنوان رکن اصلی ایجاد نظم و امنیت در جامعه است. سازمان‌های پلیس، به دلیل ارتباط تنگاتنگ و غیرقابل چشم‌پوشی با جامعه، نیازمند اتخاذ روش و رویکردهای مختلفی هستند. از همین رو، نظریه‌های مختلفی در این زمینه مطرح شده‌اند. یکی از مفاهیمی که در حوزه ادبیات پلیس بروز و ظهور پیدا کرده است، نظریه پلیس جامعه‌محور است. مطابق با این نظریه، پلیس برای اداره امور پلیسی از سرمایه‌های اجتماعی و سایر منابع در ابعاد مختلف، که مشارکت و نظارت مردم در امور پلیس از بارزترین و شاخص‌ترین نمادهای آن به حساب می‌آید، باید بهره بگیرد و به تغییر و تحولات توجه ویژه داشته باشد (قهرمانی و ابطیحی، ۱۳۸۹، ۵۵). پلیس علاوه بر آنکه یک نیروی دولتی اجبارکننده است، یک نیروی مدنی به شمار می‌رود؛ یعنی علاوه بر اینکه مسئول تأمین نظم و استقرار و نگهداری امنیت است، موظف است با حفظ هویت سازمانی خود و با توجه به نوع فعالیت وارد حوزه عمومی شده و با شهروندان در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت کند و پاسخ‌گوی مردم برای استفاده از خدمات پلیس باشد (ایمانی خوش‌خو، ۱۴۰۰، ۱۳۱). تغییر ماهیت وظایف و مأموریت‌های پلیس در سال‌های اخیر، این مفهوم مورد تأکید قرار می‌گیرد که سازمان‌های پلیس در نتیجه فشارهای مختلفی که تحت آن قرار گرفته‌اند، به نحوی ماهیت خود را تغییر داده‌اند (جونز و نیوبورن^۱، ۲۰۰۸، ۱۴۰). به همین دلیل بسیاری از آن‌ها به سمت جامعه‌محوری و توجه به مفاهیم اجتماعی روی آورده‌اند (پیتون و همکاران^۲، ۲۰۱۹). هرچند رویکرد پلیس جامعه‌محور از سال‌های پیش مطرح شده است ولی هنوز سازوکار پیاده‌سازی آن فراهم نشده است و ارتباط مردم با پلیس در حد مطلوب نیست، کارکنان پلیس نیز مجبورند همچنان در انجام وظیفه خود به رویکردهای سنتی متوسل شوند (میرزاخانی و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۱۹).

1. Jones & Newburn

2. Peyton et al

پلیس جامعه محور، فلسفه‌ای از پلیس است که برخلاف تمرکز پلیس سنتی بر اجرای قانون و حفظ نظم؛ بر مشارکت جامعه در تلاش‌های پیشگیری از جرم تأکید دارد (گیل و همکاران^۱، ۲۰۱۴). تحقیقات قبلی تأثیر اندک پلیس جامعه‌محور بر کاهش جرم را اثبات کرده‌اند، اما نشان می‌دهند که ممکن است برای پیامدهای دیگر، از جمله رضایت شهروندان و اعتماد به پلیس مفید باشد (شرمن و اِک^۲، ۲۰۰۲؛ اسکوگان و فریدل^۳، ۲۰۰۴؛ ویزبورد و اِک^۴، ۲۰۰۴). درباره مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور اختلاف نظر زیادی وجود دارد (پیتون و همکاران، ۲۰۱۹؛ گیل و همکاران، ۲۰۱۴؛ اسکوگان، ۲۰۰۶؛ روهه و همکاران^۵، ۱۹۹۷). این مقوله برگرفته از شرایط و ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... کشورهاست که عموماً با یکدیگر متفاوت‌اند؛ به همین دلیل، ضرورت دارد تا مؤلفه‌های کلیدی منطبق با این ابعاد زیربنایی استخراج شود. در جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی انتظامی ج.ا.ا (فراجا) که شاخه‌ای از نیروهای مسلح ایران است، وظایف پلیس را در ایران بر عهده دارد. این نیروی مجاهد و انقلابی که برخاسته از اندیشه توحیدی و نظام ارزشی اسلام است، ضمن انجام وظیفه در قبال مردم، مأموریت و وظایف مهمی بر عهده دارد که مطابق با قرآن، سنت پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) هستند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به دلیل برخورداری از ویژگی‌های هویت اسلامی، به الگوی ایده‌آلی برای سایر کشورهای اسلامی در منطقه خاورمیانه تبدیل شده است؛ به همین دلیل، ترسیم ویژگی‌های نظام انقلابی ایران بعد از چهل سال تجربه در استقرار نظم داخلی بر مبنای بیانیه گام دوم، علاوه بر اصلاح ساختار فراجا، الگوی نیکویی برای سایر کشورهای مسلمان خواهد بود (محمودلی و صفرآهنگ، ۱۳۹۸، ۶۲).

-
1. Gill et al
  2. Sherman and Eck
  3. Skogan and Frydl
  4. Weisburd and Eck
  5. Rohe et al

بیانیه گام دوم انقلاب از سوی مقام معظم رهبری خطاب به ملت ایران، زمانی صادر شد که انقلاب اسلامی چهلمین سالگرد پیروزی خود را پشت سر نهاده بود. رهبر حکیم انقلاب، ضمن تبیین دستاوردهای چهار دهه گذشته، جامعه را به جهادی بزرگ برای ساختن ایران اسلامی رهنمون می‌سازد. فراجا به عنوان مهم‌ترین نهاد در حوزه حفظ و حراست اجتماع، در ارتباط تنگاتنگ جامعه اسلامی برای رسیدن به تعالی با ایجاد نظم و ضابطه است و در این رهگذر، توجه به رهنمودهای مقام معظم چاره‌ساز و راه‌حل چالش‌های پیش‌رو است (تاج‌بخش و معینی، ۱۳۹۸، ۸۹). از همین رو، فراجا به عنوان اصلی‌ترین متولی ایجاد نظم و امنیت در جامعه نیازمند احصای مضامین و ویژگی‌های جامعه محوری است. در این راستا، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به عنوان چراغ هدایتی در پیاده‌سازی این مأموریت الهی و مهم است و این نیرو می‌تواند با تأسی از منویات آن، با اتخاذ هوشمندی، آینده‌محوری و اقتدار، در راستای نیل به اهداف و تعالی جامعه اسلامی مفید باشد. با عطف به موارد فوق؛ و ضرورت اساسی توجه به این بیانیه در این نهاد معظم، نیاز است تا مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور با تأسی از بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مورد شناسایی و تبیین قرار گیرند.

پیشینه و مبانی نظری

پلیس جامعه‌محور: اصطلاح "پلیس جامعه‌محور یا جامعه‌گرا"^۱ برای توصیف طیف گسترده‌ای از نوآوری‌های پلیسی استفاده شده است؛ اما متأسفانه، هیچ تعریف قابل قبولی وجود ندارد. همان‌طور که یکی از ناظران جنبش اظهار داشت: «امروزه در بسیاری از بخش‌ها، «پلیس اجتماعی» برای در بر گرفتن عملاً تمام نوآوری‌ها در پلیس، از بلندهمتانه‌ترین تا پیش‌پاافتاده‌ترین^۲، از دقیق‌ترین و غیرمعمول‌ترین آن‌ها استفاده می‌شود. با این حال، سه مفهوم اساسی پلیس جامعه‌محور را از پلیس سنتی متمایز می‌کند: ۱. مسئولیت مشخص و تقسیم‌شده؛^۲ پیشگیری و جهت‌گیری حل مسئله؛ و ۳. اختیار ضابطان (روهه و همکاران، ۱۹۹۷، ۸).

1. Community Oriented Policing (COP).
2. ambitious to the most mundane

پلیس جامعه‌محور، یک فلسفه مرتبط با اجرای قانون است که شامل سه جزء کلیدی است: مشارکت اجتماعی، تحول سازمانی و حل مشکلات (اسکوگان، ۲۰۰۶؛ دفتر خدمات پلیس جامعه‌محور^۱، ۲۰۱۲). بر این فرض استوار است که پلیس در انجام وظایف خود به قدرت‌های سنتی مجری قانون محدود نمی‌شود و باید از مشارکت جامعه و اطلاعات برای «تعریف، اولویت‌بندی و رسیدگی به مشکلات و جرائم» استفاده کند (ویزبورد و مک‌ارلی^۲، ۱۹۹۸).

با تغییر و تحولات جامعه، نقش پلیس نیز دستخوش تغییراتی شد و رویکردها و وظایف جدیدی را بر عهده گرفت (لامب و بریزیل^۳، ۲۰۱۰). در دههٔ اخیر، رویکردهای جدیدتری برای پلیس جامعه‌محور مطرح شد که در چهار مشخصهٔ اصلی دسته‌بندی می‌شوند: پیشگیری از جرم مبتنی بر جامعه، مشارکت فعال در محله‌ها، انتقال مسئولیت‌های کنترل و فرماندهی به رده‌های پایین‌تر، و مشارکت عمومی در برنامه‌ریزی و نظارت بر عملیات پلیس (کاسیلون^۴، ۲۰۱۹، ۱).

پلیس جامعه‌محور یکی از چندین نوآوری پلیسی است که در دههٔ ۱۹۹۰ پس از دهه‌ها نارضایتی از شیوه‌های «استاندارد» پلیس به‌طور گسترده مورد استفاده قرار گرفت (گیل و همکاران، ۲۰۱۴، ۳). رویکردهای پلیسی سنتی در کشورهای مختلف که به‌عنوان «الگوی حرفه‌ای پلیس»^۵ نیز توصیف می‌شود، از راهبردهای عمومی و واکنشی برای پیشگیری یا پاسخ به جرم تشکیل شده است (ویزبورد و اِک^۶، ۲۰۰۴). این راهبردها عمدتاً بر ورودی‌ها و خروجی‌ها (مثلاً مدیریت منابع و رسیدن به اهداف) تأکید می‌کنند تا نتایج بلندمدت مانند اثربخشی، مشروعیت پلیس و رضایت شهروندان (گیل و همکاران، ۲۰۱۴، ۴).

-
1. Office of Community Oriented Policing Services
  2. Weisburd and McElroy
  3. Lumb & Breazeale
  4. Cossyleon
  5. professional model ofpolicing

بسیاری از نقش‌های پلیس تنها شامل مبارزه با جرائم و جنایت نبود. در عوض، کار پلیس؛ حفظ نظم، ارائه خدمات، کاهش ترس و حل تعارض هم بود (اسکوگان و فریدل، ۲۰۰۴؛ ویزبورد و باراکا، ۲۰۰۶؛ اسکوگان و هارتنت، ۱۹۹۷؛ کِلینگ و مور، ۱۹۹۸). از همین رو، جست‌وجو برای «رویکردهای جدید» به وجود آمد که عبارت‌اند از: «پلیس جامعه‌محور» و «پلیس حافظ نظم»^۴ (ترکیبی از پلیس جامعه‌محور و جرم-محور) (جونز و نیوبورن، ۲۰۰۸، ۱۳۰).

پلیس جامعه‌محور نقش‌های زیادی را برای پلیس، فراتر از مبارزه با جرم و جنایت، از جمله کاهش ترس، پاسخ به اختلالات اجتماعی و جسمی در جامعه، و ایجاد روابط مثبت با ساکنان به منظور افزایش مشروعیت پلیس قائل می‌شود (مستروفسکی و همکاران، ۱۹۹۵). رویکرد پلیس جامعه‌محور، که روابط مثبت و همکاری بین پلیس و شهروندان را بر روی تحمیل اعمال و کنترل پلیس بر شهروندان ترویج می‌کند، ممکن است عدالت رویه‌ای (پلیس منصفانه، سازگار، محترمانه و پاسخ‌گو)، افزایش اعتماد به پلیس و شهروندان بالاتر را تقویت کند. رتبه‌بندی عملکرد آن‌ها با توجه به اینکه شهروندانی که به اقتدار پلیس اعتماد دارند و آن را می‌پذیرند، بیشتر از قانون پیروی می‌کنند (سان شاین و تایلر، ۲۰۰۳؛ تایلر، ۱۹۹۰).

رویکرد پلیس جامعه‌محور مشارکت ضابطان قانون و جامعه را در شناسایی مشکلات و ریشه‌یابی آنان و پیدا کردن راهکارهایی که مشکل را به‌طور دائم از بین برده و یا کاهش می‌دهد، برمی‌انگیزد. وقتی افراد جامعه و مأموران ضابط قانون با یکدیگر همکاری کنند تا کیفیت زندگی را در جامعه بهبود بخشند، امنیت تقویت می‌شود (امین صارمی و دیانی، ۱۳۹۹، ۲۳۸).

1. Weisburd and Braga
2. Skogan and Hartnett
3. Kelling & Moore
4. order maintenance policing
5. Mastroski et al
6. Sunshine & Tyler
7. Tyler

مأموران پلیس^۱ (POS) که نظم و امنیت عمومی را حفظ کنند، وظیفه دارند که با افراد مختلفی تعامل و ارتباط داشته باشند (پکانن^۲، ۲۰۲۲، ۵۰). این یکی از اصلی‌ترین نمودهای مسئولیت اجتماعی پلیس در جامعه است (گراول و راجرز^۳، ۲۰۱۱، ۱۱۱). تمرکز بر پلیس جامعه‌محور به افزایش اعتماد مردم به پلیس و سایر سازمان‌های مجری قانون کمک می‌کند. پلیس جامعه‌محور نه تنها پیوند بین پلیس و جامعه را تقویت می‌کند، بلکه اعتماد عمومی و همکاری جامعه و اثربخشی و کارایی پلیس و سایر سازمان‌های مجری قانون را برای محافظت از جان، اموال و حقوق بشر افزایش می‌دهد (پلیس سازمان ملل متحد^۴، ۲۰۲۲).

نقش و جایگاه نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی: با پایان چهلمین سالگرد انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در بهمن ۱۳۹۷ بیانیه‌ای با عنوان «گام دوم انقلاب» منتشر و در آن ضمن بررسی چهار دهه تلاش ملت بزرگ ایران، مسیر حرکت آینده انقلاب اسلامی و افق روشن آن را تبیین کردند. نیروی انتظامی در تحقق بیانیه گام دوم نقش جدی و اساسی دارد و برای رسیدن به اهداف این بیانیه و پیشرفت ایران اسلامی تلاش می‌کند. فراجا در تحقق اهداف بیانیه گام دوم نقش محوری و بسزایی ایفا می‌کند و شاید از جمله معدود سازمان‌هایی باشد که می‌تواند در همه ابعاد مشارکت داشته و ارائه برنامه کند. بیانیه گران سنگ گام دوم انقلاب، نقشه راه تمامی دستگاه‌های تصمیم‌گیر، ادارات دولتی و نهادهای فرهنگی و نیز چشم‌انداز و راهبرد اصلی و اساسی فراجا در راستای پیشبرد امور است و این سازمان در تحقق و نهادینه‌سازی بیانیه گام دوم انقلاب از سوی فرماندهی معظم کل قوا (دامت برکاته) می‌تواند سهم تعیین‌کننده و نقش بسزایی داشته باشد و خود را نیز ملزم و مکلف می‌داند که در راستای اجرای اصول مدنظر مقام معظم رهبری برای گام دوم انقلاب و پیشرفت ایران اسلامی تلاش مضاعف کند (آقارحیمی،

-
1. Police officers (POs)
  2. Pehkonen
  3. Gravelle & Rogers
  4. United Nations Police

۱۴۰۰). بی تردید، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از محکم‌ترین و پرافتخارترین نهادها و دستگاه‌های حکومتی دوش‌به‌دوش آحاد مردم در برداشتن گام‌های تعالی جامعه نقش داشته است (امیری، ۱۳۹۸، ۵۰۹). در سال‌های اخیر مقوله تمدن نوین اسلامی و چگونگی تحقق آن به‌عنوان یکی از اهداف عالی انقلاب اسلامی ایران، از جمله مباحثی است که در بیانات مقام معظم رهبری به‌عنوان یکی از چشم‌اندازهای ایران اسلامی مطرح شده است (تاج‌بخش و معینی، ۱۳۹۸، ۹۱). محور اصلی بیانیه گام دوم انقلاب تکیه و اعتماد به جوانان مؤمن و انقلابی است. در این زمینه فراجا می‌تواند با بهره‌گیری از استعدادهای درخشان و تکیه‌بر توان نیروهای جوان، امنیت پایدار و باثبات را در جای‌جای کشور مستقر کند (امیری، ۱۳۹۰، ۵۰۸).

هدف پلیس جامعه‌محور، رضایت جامعه و مردم می‌باشد؛ شرط لازم برای پلیس جامعه‌محور، اقتدار و انضباط است. یک پلیس جامعه‌محور باید ارتباط منظم و همه‌جانبه با مردم داشته باشد. پلیس جامعه‌محور یعنی مردم، پلیس خود و همکار ما باشند (قهرمانی و ابطحی، ۱۳۸۹، ۵۶). به‌طور کلی، نقش‌های اصلی فراجا در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارت‌اند از: ایجاد احساس امنیت و آرامش در جامعه؛ مبحث علم و پژوهش؛ دین، اخلاق و معنویت؛ اعمال نظارت، گسترش عدالت؛ و مشارکت (آقارحیمی، ۱۴۰۰).

با بررسی اجمالی ادبیات نظری در این زمینه می‌توان دریافت که دو رویکرد عمده در مدیریت امور پلیسی وجود دارد که عبارت‌اند از: رویکرد سنتی (واکنشی) و رویکرد پلیس جامعه‌محور (بازدارندگی - پیشگیری‌کننده). و از آنجا که شرایط فعلی دنیای حاضر، متغیر و پویاست؛ لذا نیروی انتظامی ج.ا.ا. نیازمند اتخاذ رویکردهای نوین و مؤثری در ایجاد پلیس جامعه‌محور است که در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می‌توان به آن دست یافت.

روش

تحقیق حاضر از نظر روش‌شناسی، ترکیبی یا آمیخته بوده و از نظر نوع، جزو تحقیقات بنیادی است. این تحقیق با رویکرد لانه‌گزیده هم‌زمان^۱ در دو مرحله کیفی - کیفی انجام شده است. بدین صورت که ابتدا با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، محورهای موضوعی استخراج و سپس با استفاده از روش کیفی نظریه داده‌بنیاد، مؤلفه‌های مربوط در شش دسته اصلی شناسایی و تبیین می‌شود. در رویکرد لانه‌گزیده هم‌زمان، یک مطالعه (کمی یا کیفی)، وسعت بیشتری داشته و مطالعه‌ای دیگر با ابعاد کوچک‌تر و با رویکرد متفاوت در دل خود دارد (سجادی و همکاران، ۱۳۹۲، ۶۰). در تحقیق حاضر، در مرحله اول که از تحلیل محتوای عرفی که یکی از سه دسته اصلی تحلیل محتوای کیفی است در دل روش کیفی نظریه داده‌بنیاد صورت می‌پذیرد. به عبارتی کلی‌تر، پژوهش از حیث هدف، ذیل تحقیقات تبیینی قرار می‌گیرد و از نظر نوع و نتایج، در زمره تحقیقات بنیادی است و به لحاظ نوع داده و ماهیت آن‌ها، تحقیق ترکیبی به‌شمار می‌رود.

تحلیل محتوا، از جمله روش‌های تحقیق بسیار پرکاربردی است که دارای دو نوع کمی و کیفی است (خیرفان و همکاران^۲، ۲۰۲۰). این روش، با بررسی دقیق موضوع، درک مضامین انتقادی و استخراج بینش‌های غنی را تسهیل می‌کند (چو و لی^۳، ۲۰۱۴؛ ویس‌مرادی و همکاران^۴، ۲۰۱۳؛ سورینگ و گولد^۵، ۲۰۱۲؛ دوریان و همکاران^۵، ۲۰۰۷). در پژوهش حاضر، در مرحله اول، از روش تحلیل محتوای کیفی بهره‌برده شده است. این روش دارای سه رویکرد عرفی، جهت‌دار و تلخیصی است. در تحقیق حاضر از رویکرد عرفی بهره‌برده شده است. این نوع طرح، اغلب هنگامی مناسب است که نظریه‌های موجود یا ادبیات تحقیق درباره پدیده مورد مطالعه محدود باشند. در این

-
1. Concurrent Nested Strategy
  2. Khirfan et al
  3. Cho & Lee
  4. Seuring & Gold
  5. Duriau et al

حالت پژوهشگران از به کار گرفتن مقوله‌های پیش پنداشته^۱ می‌پرهیزند و در عوض ترتیبی می‌دهند که مقوله‌ها از داده‌ها ناشی شوند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰). در این حالت، محققان خودشان را بر امواج داده‌ها شناور می‌کنند تا شناختی بدیع برایشان حاصل شود (کاندراکی و ولمن^۲، ۲۰۰۲). بنابراین از طریق استقرا، مقوله‌ها از داده‌ها ظهور می‌یابند این حالت را مایرینگ مقوله استقرایی می‌نامند (مایرینگ^۳، ۲۰۰۵). در این حالت، تحلیل داده‌ها با خواندن آن‌ها به صورت مکرر آغاز می‌شود تا درکی کامل درباره آن‌ها به دست آید (تسچ^۴، ۱۹۹۰). برای نمونه، برای رسیدن به درک یک متن مانند رمان، باید واژه به واژه آن را برای مشتق ساختن عناصری از متن جهت طرح رمزها خواند (مایلز و هابرمس^۵، ۱۹۹۴). محقق بر اساس ادراک و فهم خود از متن مورد مطالعه، نوشتن تحلیل اولیه را آغاز می‌کند و این کار ادامه می‌یابد تا پیش‌زمینه‌هایی برای ظهور کدها آغاز شود. این عمل اغلب موجب می‌شود که طرح‌ریزی کدها از متن ظهور یابد و سپس بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان مقوله‌بندی شوند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰). به عبارتی کلی‌تر، در مرحله اول با بررسی اسناد بالادستی چون بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، «موضوعات محوری» استخراج می‌شوند تا به عنوان محورهای مصاحبه برای روش نظریه داده‌بنیاد قرار گیرند. در واقع، محورهای موضوعی به عنوان عوامل جهت‌دهی در تحقیقات هستند که نیاز است از منظر مبانی نظری دقیق یا خبرگان آن حوزه مورد شناسایی و بررسی قرار گیرند. به همین دلیل، در گام اول از روش تحقیق کیفی تحلیل محتوا استفاده شد تا محورهای موضوعی استخراج شوند.

در مرحله دوم تحقیق، برای شناسایی مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از روش کیفی نظریه داده‌بنیاد بهره برده شده است. روش نظریه

-
1. Preconcieved Categories
  2. Kondracki & Wellman
  3. Mayring
  4. Tesch
  5. Miles & Huberman
  6. Core Topics (Thematic axes)

داده‌بنیاد یکی از مهم‌ترین روش‌های کیفی است که تجزیه و تحلیل با کدگذاری استقرایی و اولیه داده‌ها آغاز می‌شود، جایی که مصاحبه‌ها یا اطلاعات گردآوری شده، خط به خط خوانده می‌شوند و در هر خط یک «کد» اختصاص داده می‌شود (چارمز^۱، ۲۰۱۴). پس از فرایند کدگذاری اولیه، دوره‌های کدگذاری متمرکز انجام شد. کدگذاری متمرکز فرایند دسته‌بندی داده‌ها، متراکم کردن تجزیه و تحلیل با توسعه کدهای اولیه است که قدرت تحلیل بیشتری دارند. با پیشرفت تجزیه و تحلیل، مقوله‌ها توسعه و اصلاح شدند و امکان توسعه بیشتر نظریه را فراهم کردند (میدلتون و همکاران^۲، ۲۰۲۲). در این مرحله، از رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین بهره برده شده است.

در ادامه، ابزار مورد استفاده در هر یک از مراحل به تفکیک بیان می‌شوند. در مرحله اول که از روش تحلیل محتوای کیفی (رویکرد عرفی) بهره برده شد، از پنج واحد تحلیل «کلمه یا نماد؛ مضمون یا تم؛ شخصیت یا کاراکتر؛ بند یا پاراگراف؛ مورد (آیتم) یا عنوان» از مضمون یا تم به عنوان واحد تحلیل استفاده شد. در مرحله دوم، یعنی روش نظریه داده‌بنیاد «مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته» استفاده شد که با استفاده از آن، کدها را به دست آورده و کدها با عطف به رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین استخراج می‌شوند. البته واضح است که تعداد نمونه‌ها با توجه به دستیابی به اشباع نظری تعیین می‌گردد. در این مرحله، ۱۳ خبره در مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته مشارکت داشتند. مشارکت کنندگان تحقیق حاضر در روش نظریه داده‌بنیاد ۱۳ تن از خبرگان حوزه نیروی انتظامی ج.ا.ا، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی، مطالعات انقلاب اسلامی هستند که در این زمینه، دارای سابقه علمی و اجرایی می‌باشند. در این مرحله، خبرگان با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند مورد شناسایی قرار گرفتند و با توجه به اشباع نظری از مصاحبه با سایر خبرگان ممانعت به عمل آمد. مشخصات و ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان در جدول ۱ مرقوم شده است.

1. Charmaz

2. Middleton et al

جدول ۱. مشخصات و ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان

میزان / تعداد		مشخصه	میزان / تعداد		مشخصه
۱	۱ تا ۱۰ سال	سابقه خدمت	۰	۲۰ تا ۳۰ سال	رتبه
۴	۱۱ تا ۲۰ سال		۳	۳۱ تا ۴۰ سال	
۶	۲۱ تا ۳۰ سال		۶	۴۱ تا ۵۰ سال	
۲	۳۰ سال به بالا		۴	۵۰ سال به بالا	
۰	کارشناسی	تحصیلات	۴	انتظامی / سیاسی	دوره آموزشی
۱	کارشناسی ارشد		۳	اجرایی (اقتصادی، اجتماعی و...)	
۱۲	دکتری		۴	دانشگاهی و تحقیقاتی	

یافته‌ها

همان‌طور که در قبل توضیح داده شد، با استفاده از روش‌های تحلیل محتوای کیفی و نظریه داده‌بنیاد سعی می‌شود تا شاخص‌های مربوطه را استخراج کرده و مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. از همین رو، گام‌های طی شده در هر مرحله، به تفکیک اقدامات مرتبط با هریک از آن‌ها شرح داده می‌شود.

مرحله اول: روش کیفی تحلیل محتوا: در این مرحله، محقق با استفاده از رویکرد تحلیل محتوای عرفی، بر اساس ادراک و فهم خود از متن مورد مطالعه، نوشتن تحلیل اولیه را آغاز می‌کند و این کار ادامه می‌یابد تا پیش‌زمینه‌هایی برای ظهور کدها آغاز شود. این عمل اغلب موجب می‌شود که طرح‌ریزی کدها از متن ظهور یابد و سپس بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان مقوله‌بندی شوند. این مقوله‌بندی از سازمان‌دهی و گروه‌بندی کردن کدها به صورت خوشه‌های معنادار^۱ دسته‌بندی می‌شود. سپس، بسته به کیفیت ارتباط بین زیر مقوله‌ها، محقق می‌تواند با ترکیب و سازمان‌دهی این زیر

1. Meaningful Clusters

مقوله‌ها، آن‌ها را به شمار کمتری از دسته‌بندی (مقوله) تبدیل کند. در گام بعدی، تعاریفی برای هر مقوله و زیر مقوله و کد صورت می‌گیرد. برای تهیه گزارش از یافته‌ها، مثال‌هایی برای کدها و مقوله‌ها از روی داده‌ها مشخص می‌شود. بسته به هدف تحقیق، محققان تصمیم می‌گیرند ارتباطی بین مقوله‌ها و زیر مقوله‌های بیشتر بر اساس موافقت بین خود، پیشینه موضوع یا سلسله‌مراتب بین داده‌ها مشخص کنند که در این تحقیق، رویکرد مرور مضمون یا تم مورداستفاده قرار گرفت.

با عطف به مراحل فوق و موضوع تحقیق، با مرور متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، مضامین ذیل به‌عنوان محورهای موضوعی استخراج شدند:

«ثبات و امنیّت و حفظ تمامیت ارضی ایران؛ عدالت محوری و مبارزه با فساد؛ به اوج رسانیدن مشارکت مردمی و مسابقه خدمت‌رسانی؛ مدیریت جهادی و اعتقاد به اصل "ما می‌توانیم"؛ افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه؛ نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی، مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور؛ توجه به علم و پژوهش؛ معنویّت و اخلاق؛ توجه به مبانی دینی و ارزشی اسلامی».

هریک از موارد فوق، به‌عنوان محورهای موضوعی در مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته مرحله بعد مورداستفاده قرار خواهند گرفت.

مرحله دوم: روش کیفی نظریه داده‌بنیاد

پس از استخراج محورهای موضوعی از مرحله قبل، اکنون نوبت به انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته می‌رسد. در این مرحله با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، مصاحبه با هر یک از خبرگان آغاز شد و در گام بعدی با استفاده از رهیافت نظام‌مند اشتراوس و کوربین، گزاره‌ها در سه نوع کدگذاری «باز، محوری و انتخابی» مورد احصا و بررسی قرار گرفتند که از مجموع ۱۱۳ کد باز، ۵۶ کد محوری و درنهایت ۲۲ کد انتخابی حاصل شدند که در راستای تبیین مبحث موردبررسی، مقوله‌بندی‌های صورت گرفته در شش دسته زیر بررسی و توضیح داده می‌شوند. قابل ذکر است به دلیل جلوگیری از اطناب مطلب؛ از آوردن جداول استخراج کدها صرف نظر شده است؛ اما بنا به آشنایی

خوانندگان محترم با روند کدگذاری و احصای کدها؛ قسمتی از جداول مربوط به کدگذاری در جداول ۲ و ۳ مرقوم شده‌اند.

جدول ۲. کدگذاری اولیه مصاحبه (نمونه متن مصاحبه با کدهای استخراجی)

ردیف	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	کد	کدگذاری باز
۱	مطابق با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، پلیس علاوه بر مأموریت و وظایف قبلی خویش، وظایف مهم‌تری نیز دارد. مثل رکن اصلی مشارکت مردم؛ پلیس منسجم و هماهنگ با آحاد جامعه و... که همگی نشان از «جامعه‌محور» بودن پلیس را دارند.	C1	پلیس، رکن اصلی و مهم همکاری و هماهنگی جامعه
۲	درواقع، رکن اصلی رویکرد پلیس جامعه‌محور مبتنی بر مشارکت مردم، نهادهای رسمی و مردم نهاد جامعه است؛ و تنها به یک یا چند حوزه خاص معطوف نمی‌شود.	C2	پیوند مشارکت جامعه و تمامی اقشار با پلیس
۳	در گام دوم انقلاب، بایستی روحیه یادگیری، جوان‌گرایی و اعتماد به ظرفیت نیروهای جهادی در آن‌ها وجود داشته باشد. این مقوله در جای جای بیانیه گام دوم انقلاب تأکید شده است.	C3	تربیت نیروهای جوان، انقلابی و متعهد در گام دوم انقلاب اسلامی
۴	تعلیم و تربیت نیروهای متعهد و انقلابی باید بیش‌ازپیش در برنامه ناجا قرار گیرد.	C4	
۵	باید اهدافی برای پیشبرد رویکرد پلیس جامعه‌محور صورت پذیرد.	C5	پیکره‌بندی رویکردهای ارزشی، انقلابی ناجا با معیارهای جامعه
۶	مواردی چون گفت‌وگو و همکاری با شهروندان، شرکت دادن جامعه در کمک به تعیین و تعریف رسالت، دیدگاه، ارزش‌ها و اولویت‌ها و...	C6	
۷	منطبق با بیانیه گام دوم انقلاب اگر بخواهیم پلیس جامعه‌محور و تحول‌آفرین داشته باشیم، باید آموزش عامه را جدی بگیریم. پلیس به تنهایی نمی‌تواند در این زمینه مؤثر باشد.	C7	نقش آموزش و فرهنگ عامه در پیشبرد اهداف پلیس جامعه‌محور

ردیف	متن مصاحبه (نکات کلیدی)	کد	کدگذاری باز
۸	رویکردهایی چون توانمندسازی مردم با آموزش های لازم به منظور همیاری در پیشگیری از جرم، تسهیم و توزیع مسئولیت های امور پلیسی در جامعه و مراکز دولتی و بخش خصوصی و... گام های مهمی برای پیشبرد اهداف پلیس جامعه محور هستند.	C8	
۹	و...	...	...

در ادامه، نحوه ظهور مؤلفه ها و ابعاد موضوع تحقیق در قالب کدگذاری محوری و انتخابی در جدول ۲ نشان داده می شوند. قابل ذکر است به دلیل رعایت حجم مقاله و جلوگیری از اطناب کلام؛ در ستون کدگذاری باز، قسمتی از این کدها را مرقوم نموده و تعداد هریک از کدهای باز مستخرج، در ذیل آن با علامت کد کلیدی (PC۱) نشان داده شده اند.

جدول ۳. نمایش کدگذاری های تحقیق

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
آموزش های عامه، پیکره بندی رویکردهای ارزشی، انقلابی ناجا با معیارهای جامعه و... نقش آموزش و فرهنگ عامه در پیشبرد اهداف پلیس جامعه محور (PC1+....+PC17)	آموزش و بهبود یادگیری جامعه؛ تشویق به ارتقای روحیه همکاری و هماهنگی پلیس با عامه؛ ارتقای فرهنگ آموزش عامه؛ تخصص گرایی و ارائه آموزش های مؤثر و به روز.	آموزش عمومی صحیح و اثربخش
پلیس، رکن اصلی و مهم همکاری و هماهنگی جامعه، تربیت نیروهای جوان، انقلابی و متعهد در گام دوم انقلاب اسلامی و... استفاده از نیروهای متخصص و به روز. (PC18+....+PC23)	پلیس متخصص و فداکار؛ آمادگی و تدبیر پرسنل پلیس؛ دانش به روز و اتخاذ رویکردهای جدید و تخصصی؛ آمادگی پلیس در تراز جهانی؛ پلیس دانش محور و متخصص	خدمات امنیتی - انتظامی اثربخش خدمتگزاری به مردم و ارائه
مدیریت استراتژیک و چندبعدی در انجام وظایف محوله، مدیریت دقیق و	ایجاد سرمایه های فکری و مدیریت منابع انسانی صحیح؛ رشد و توسعه کارکنان دانشی ناجا؛	استفاده از رویکردها و

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
مکانیسم‌های جدید	هم‌راستا نمودن استراتژی توسعه منابع انسانی با استراتژی‌های سازمان؛ آینده‌نگاری راهبردی به منظور ارتقای انسجام فرایندهای منابع انسانی	صحیح نیروهای پلیس و... ارائه تسهیلات و امکانات ویژه در ناجا؛ (PC24+....+PC35)
ارتقای نظم و امنیت اجتماعی	ایجاد امنیت اجتماعی پایدار؛ احترام به حقوق شهروندی؛ اجرای قاطع قانون همراه با تکریم و احترام شهروندان، توجه به نظم و برخورد با اخلال‌گران و خاطیان	ایجاد جو امنیتی سالم و عامه‌پسند، برقراری امنیت با همکاری آحاد جامعه، و.....، خلق فضای امنیتی سالم و نوع‌دوستانه (PC94+....+PC103)
دانش به‌روز و اتخاذ جنبش نرم‌افزاری	توجه به رویکردهای پویا و نرم‌افزاری در مأموریت‌های محوله؛ استفاده از پژوهش‌های بین‌المللی موفق در این زمینه؛ ارتقای ارتباط مراکز پژوهشی و دانشگاه‌ها با ناجا.	بهره‌گیری از نمونه‌ها و تجربیات جهانی موفق، همکاری‌های بین‌المللی پژوهشی، و.....، استفاده از پژوهش‌های کاربردی و دانشگاهی (PC104+....+PC113)

همان‌طور که در قبل نیز بیان شد، با استفاده از رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین، از مجموع ۱۱۳ کد باز، ۵۶ کد محوری و درنهایت ۲۲ کد انتخابی شناسایی شدند که در راستای تبیین مبحث مورد بررسی، مقوله‌بندی‌های صورت گرفته در شش دسته زیر بررسی و توضیح داده می‌شوند.

شرایط علی: حفظ ارزش‌ها و الگوهای دینی و اجتماعی؛ رعایت موازین و احکام شرعی؛ التزام به اخلاق حرفه‌ای؛ رفتارهای مسئولانه و اجتماعی؛ خدمتگزاری به مردم و ارائه خدمات امنیتی - انتظامی اثربخش.

زمینه: پاسخ‌گویی عمومی پلیس؛ حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین؛ احترام به حقوق شهروندی؛ اجرای قاطع قانون همراه با تکریم و احترام شهروندان.

مقوله محوری: پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی.

راهبردها: اصلاح و رشد و تعالی فرهنگ عامه؛ آموزش عمومی صحیح و اثربخش؛ ارتقای روحیه منصفانه و خیرخواهانه پرسنل پلیس؛ استفاده از رویکردها و مکانیسم‌های جدید.

شرایط مداخله‌گر: وضعیت و شرایط جامعه؛ آمادگی و تدبیر پرسنل پلیس؛ دانش به‌روز و اتخاذ جنبش نرم‌افزاری.

پیامدها: پلیس ارزش‌مدار و انقلابی؛ پلیس مقتدر و دانش‌محور؛ پلیس هوشمند و اندیشه‌محور؛ افزایش رضایت‌مندی شهروندان؛ ارتقای نظم و امنیت اجتماعی؛ مشارکت و همکاری همه‌جانبه مردم با پلیس.

شکل ۱. مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور منطبق با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

همان‌طور که در الگوی فوق ملاحظه می‌شود، مؤلفه‌هایی چون «حفظ ارزش‌ها و الگوهای دینی و اجتماعی؛ رعایت موازن و احکام شرعی؛ التزام به اخلاق حرفه‌ای؛ رفتارهای مسئولانه و اجتماعی؛ خدمت‌گزاری به مردم و ارائه خدمات امنیتی-انتظامی اثربخش» به‌عنوان شرایط و عوامل علی پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب

اسلامی در نظر گرفته شده‌اند. پلیس به عنوان نیروی معتمد و اجتماعی برای مردم؛ نیازمند دارا بودن برخی مفاهیم اخلاقی و ارزشی است. این مقوله از دو بُعد قابل بررسی است، بُعد اول در رابطه با خود نیروهای پلیس است که انجام وظایف و مأموریت‌های آن‌ها توأم با مباحث اعتقادی و ارزشی است و بُعد دوم، امتداد و انعکاس رفتارهای اجتماعی آن‌ها در جامعه است که مخاطب یا بیننده آن، جامعه می‌باشد. مقام معظم رهبری نیز در فرمایشات متعددی به ضرورت توجه و تعالی ابعاد تربیتی و وجوه رشد دینی، فردی و اجتماعی پرسنل و لزوم اهتمام به آن‌ها اشاره و تأکید کرده‌اند و این مفاهیم، بایستی در بستر التزام به اخلاق حرفه‌ای و رفتارهای مسئولانه و اجتماعی در قبال خدمتگزاری به جامعه اسلامی باشد.

مؤلفه‌هایی چون «پاسخ‌گویی عمومی پلیس؛ حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین؛ احترام به حقوق شهروندی؛ اجرای قاطع قانون همراه با تکریم و احترام شهروندان» به عنوان شرایط زمینه‌ای پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در نظر گرفته شده‌اند. نیروی انتظامی، علاوه بر اینکه یکی از ارگان‌های مهم نیروهای مسلح است، از طرفی نیز نیرویی اجتماعی و مردمی است. ملاحظه می‌شود که در بسیاری از مأموریت‌ها و اقدامات محوله به این نهاد معظم؛ ارتباط و همکاری تنگاتنگ با جامعه از شرط‌های غیرقابل چشم‌پوشی این نیرو است. به همین منظور، مؤلفه‌های فوق به عنوان بستری مستحکم در قبال ادای تکلیف این نهاد و پرسنل آن در نظر گرفته می‌شوند که متضمن ایجاد امنیت و آرامش و پاسداری از ارزش‌های انقلاب و جامعه اسلامی هستند. مؤلفه‌هایی چون «اصلاح و رشد و تعالی فرهنگ عامه؛ آموزش عمومی صحیح و اثربخش؛ ارتقای روحیه منصفانه و خیرخواهانه پرسنل پلیس؛ استفاده از رویکردها و مکانیسم‌های جدید» به عنوان راهبردهای اصلی در مؤلفه‌های پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در نظر گرفته شده‌اند. پرواضح است که صرف تکیه به فناوری‌های جدید بدون توجه به عناصر و مفاهیم فرهنگی، اقدامی ناقص و بیهوده است. به همین منظور ضمن توجه به مفاهیم ارزشی و اخلاقی پرسنل ناجا، نیاز است اقداماتی در راستای فرهنگ عامه نیز صورت پذیرد. به عبارتی کلی‌تر، فرهنگ‌سازی یکی از

اقدامات مؤثری خواهد بود که به سهولت کار پلیس کمک می‌کند و حلقه ارتباطی و تعاملانه پلیس و جامعه را به یکدیگر نزدیک‌تر می‌نماید. موارد فوق می‌توانند به‌عنوان راهبردها مؤثری در این زمینه باشند. مؤلفه‌هایی چون «وضعیت و شرایط جامعه؛ آمادگی و تدبیر پرسنل پلیس؛ دانش به‌روز و اتخاذ جنبش نرم‌افزاری» به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در مؤلفه‌های پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در نظر گرفته شده‌اند. نیروی انتظامی به دلیل ارتباط بسیار نزدیک با جامعه، بیش از هر سازمان و نهادی از وضعیت و شرایط تأثیرپذیر و تأثیرگذار است. از همین رو آمادگی و تدبیر پرسنل آن بسیار حیاتی است. آمادگی تنها در اقدامات عملیاتی و فیزیکی خلاصه نمی‌شود، بلکه آمادگی فکری و ذهنی، توان تجزیه و تحلیل مسائل و... نیز در این زمینه مؤثر هستند. از سوی دیگر، همانند سایر سازمان‌های پیشرو، این نهاد نیز نیازمند استفاده از دانش روز و تجهیز مؤثر است که از پیش شرط‌های غیرقابل چشم‌پوشی این نهاد در انجام مأموریت‌ها می‌باشد. مؤلفه‌هایی چون «پلیس ارزش‌مدار و انقلابی؛ پلیس مقتدر و دانش‌محور؛ پلیس هوشمند و اندیشه‌محور؛ افزایش رضایت‌مندی شهروندان؛ ارتقای نظم و امنیت اجتماعی؛ مشارکت و همکاری همه‌جانبه مردم با پلیس» به‌عنوان پیامدهای مؤلفه‌های پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در نظر گرفته شده‌اند. نیروی انتظامی به‌مثابه یک نیروی جهادی و مقتدر نظام اسلامی در تراز جمهوری اسلامی ایران و تمدن‌نوین اسلامی؛ به‌عنوان نهادی شایسته در راستای محارست و صیانت از جامعه اسلامی در تلاش است تا در سایه الطاف پروردگار متعال؛ خدمتگزار مردم و جامعه باشد. این نهاد معظم، به‌مثابه بازوی اقتدار جمهوری اسلامی، ضمن ایجاد نظم و امنیت در جامعه؛ می‌تواند در تکوین یک جامعه سالم و پویا نیز مؤثر باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که در قبل نیز بیان شد، پژوهش حاضر با هدف شناسایی و تبیین مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور منطبق با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی انجام شده است. در گام دوم انقلاب شکوهمند اسلامی، نیروی انتظامی نیز به‌منظور امنیت‌آفرینی و انجام وظایف

و مأموریت‌های خویش در جامعه اسلامی؛ نیازمند توجه به مفاهیمی اساسی است. پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی؛ با عطف به عقبه فکری و نظریه‌ای اسلامی بایستی جامعیت و پویایی لازم جهت ارتقای آرامش و امنیت و اعتلای اقتدار را داشته باشد. به همین منظور در این تحقیق، مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مورد شناسایی و تبیین قرار گرفتند. از یافته‌های به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که پلیس در تراز انقلاب اسلامی، نیرویی ولایی، مدبر، خدمتگزار، دانش‌محور است که برای تأمین رضایت الهی و مردمی، باروحیه‌ای جهادی و انقلابی برای تأمین و برقراری نظم و امنیت در جامعه تلاش می‌کند. این نیروی الهی و جهادی، ضمن حفظ حریم مردم و مبارزه با مظاهر فساد و جرائم؛ در گام دوم انقلاب اسلامی از پتانسیل و ظرفیت‌های ارزشمندی برخوردار است که می‌توان با توجه ویژه به آن‌ها، به یک نیروی متخصص و حرفه‌ای در تراز جهانی دست یافت. همچنین با بهره‌مندی از فناوری‌های روز می‌تواند به‌عنوان یک سازمان دانش‌محور در راستای ارتقا و اعتلای امنیت اجتماعی کشور ایفای نقش نماید. مطابق با مؤلفه‌های استخراج شده، نیاز است تا مأموران ناجا ضمن آمادگی رزمی و عملیاتی، به مفاهیم اجتماعی و ارزشی نیز توجه ویژه‌ای داشته باشند. وجه تمایز پلیس در جامعه اسلامی با سایر جوامع در روحیات و باورهای شایسته و متدبرانه است که در این تحقیق، به‌عنوان مؤلفه‌های اصلی پلیس جامعه‌محور شناسایی شدند. همچنین، برخی از صفات اخلاقی و حرفه‌ای پرسنل نیروی انتظامی که به‌عنوان یک معیار ارزشی تلقی می‌گردند؛ ضمن برداشتن صفات الهی چون ایمان، اعتقاد راسخ، روحیه جهادی و...؛ صفاتی چون اقتدار، وقار، صلابت، شجاعت، دقت و هوش اجتماعی را ضروری می‌سازند که در جامعه اسلامی ضرورت بسیار بالایی دارند. اهمیت این صفات اخلاقی و رفتاری به‌اندازه‌ای اهمیت دارد که مقام معظم رهبری نیز آن را یک نکته کلیدی می‌دانند که بایستی در نیروی انتظامی به یک «فرهنگ» تبدیل شود. پس می‌توان نتیجه گرفت ضمن توجه به صفات اخلاقی، پلیس جامعه‌محور بایستی به یکسری صفات مهم تجهیز شود که اهمیت بسزایی در جامعه دارند. از دیگر نتایج تحقیق حاضر می‌توان به مؤلفه‌هایی چون افزایش

رضایت مندی شهروندان؛ ارتقای نظم و امنیت اجتماعی؛ مشارکت و همکاری همه‌جانبه مردم با پلیس اشاره کرد که در مجموع، تحت عنوان «شهروندمحوری»^۱ تعریف می‌شود. پلیس جامعه‌محور، یک پلیس مردم‌مدار یا شهروندمحور است که ضمن خدمت‌گزاری به آحاد جامعه؛ زمینه و بسترهای لازم جهت ایجاد همدلی و همراهی، سلامت اخلاقی و اجتماعی، هوشیاری و همت را ایجاد می‌نماید. کاملاً مبرهن است که فلسفه وجودی پلیس، خدمت به افراد جامعه از هر نوع قشر و طبقه‌ای است و این مفهوم، گستره وظایف و مأموریت‌های این نیروی الهی و جهادی را تبیین می‌سازد. در این راستا، جذب افراد صالح، امین و فداکار بسیار ضروری است. چراکه با عطف به چنین پیش‌زمینه‌هایی می‌توان پلیسی شایسته و جامعه‌محور را ایجاد کرد که ضامن اقتدار و عزت کشور است. با توجه به یافته‌ها و نتایج حاصله در تحقیق می‌توان پیشنهادهایی را در این زمینه مطرح ساخت.

پیشنهادها

پیشنهاد اول در رابطه با تدوین نظام جامع تربیتی پلیس جامعه‌محور است که ضمن احصای الگوها و شاخص‌های تخصصی در این زمینه؛ بتوان یک رویکرد جدیدی را ایجاد نمود تا تمامی اقدامات و راهبردهای پیاده‌سازی شده در این راستا با یکدیگر همسو شوند. می‌توان با بهره‌گیری از نظرات و دانش متخصصان و فرماندهان فراجا این الگو را تدوین و پیاده‌سازی نمود تا ضمن جلوگیری از موازی‌کاری‌ها، پرسنل فراجا را با بهترین و بهینه‌ترین هزینه‌ها به سمت ایجاد پلیس جامعه‌محور رهنمون ساخت. پیشنهاد دوم در زمینه ایجاد دوره‌های آموزشی ضمن خدمت پرسنل و دوره‌های آموزش همگانی یا عمومی برای جامعه است. کاملاً واضح است که بنا به ارتباط چند سویه نیروی انتظامی با جامعه اسلامی، نمی‌توان تمام اقدامات و دیدگاه‌ها را صرفاً به یک سمت معطوف نمود. پلیس زمانی می‌تواند موفق عمل کند که ضمن آمادگی و تدبیر خویش، با جامعه نیز هماهنگ باشد. به همین منظور نیاز است تا نیروی انتظامی با ایجاد دوره‌های تخصصی ضمن خدمت برای پرسنل، مفاهیم اصلی و اساسی پلیس

جامعه محور را با بستر اهداف و معیارهای بیانیه گام دوم انقلاب؛ تدوین و اجرا کند و از طرفی نیز با برگزاری دوره‌های آموزشی همگانی، مردم را از برخی مفاهیم و مؤلفه‌های اساسی این زمینه آگاه سازد تا همکاری و مشارکت بیشتری با پلیس داشته باشند. بارها در بسیاری از مبانی نظری و تحقیقاتی مرتبط در این زمینه تأکید شده است که یکی از راه‌هایی که ادارات پلیس می‌توانند به جامعه دسترسی پیدا کنند، ایجاد ارتباط با گروه‌های سازمان‌دهی شده در جامعه است که متشکل از ساکنان هستند و روابط معنادار و پایدار با سایر اعضای جامعه دارند.

سپاسگزاری

در پایان جا دارد از زحمات و همکاری‌های تمامی عزیزان، مخصوصاً دست‌اندرکاران فصلنامه وزین پژوهش‌های مدیریت انتظامی که در راستای تکمیل پژوهش حاضر نقش داشتند، تقدیر و تشکر شود. مشارکت و راهنمای‌های ارزشمند این عزیزان موجب غنای هرچه بیشتر مقاله شد.

منابع و مأخذ

- آقارحیمی، ایوب. (۱۴۰۰، ۲۰ مهر). نقش ناجا در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب. خبرگزاری بین‌المللی قرآن. <https://fars.iqna.ir/fa/news/4004430>
- امیری، اقبال. (۱۳۹۸). جایگاه جامعه اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و نقش ناجا در تحقق آن. مقالات اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب. ۱۳۹۸. https://ic2.ihu.ac.ir/article_206422.html
- امین صارمی، نودز؛ و دیانی، علی. (۱۳۹۹). شناسایی فرایندهای مدیریتی اجرای طرح امنیت محله‌محور در منطقه شهری. فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۵(۲)، ۳۱۶-۲۹۷. http://pmsq.jrl.police.ir/article_92564.html
- ایمان، محمد تقی؛ و نوشادی، محمدرضا. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. پژوهش، ۳(۲)، ۱۵-۴۴. http://pajohesh.nashriyat.ir/node/62#_edn38
- ایمانی خوش‌خو، محمد رسول. (۱۴۰۰). الگوی راهبردی تعامل پلیس با جامعه: اقتدار همراه با مهرورزی، فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۶(۴)، ۱۵۴-۱۲۹. <https://dx.doi.org/10.22034/pmsq.2022.210308.1457>

خامنه‌ای، حضرت آیت‌الله سید علی. (۱۳۹۷، بهمن). بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت

ایران. قابل بازیابی از:

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>

سجادی، موسی؛ رسولی، مریم؛ عباس‌زاده، عباس؛ و علوی مجد، حمید. (۱۳۹۲). روش‌های

پژوهش ترکیبی: گونه‌شناسی. مجله مطالعات ناتوانی، ۳ (۲)، ۶۶-۵۴. قابل بازیابی از:

Doi:20.1001.1.23222840.1392.3.2.2.6

قهرمانی، علی‌اکبر؛ و ابطحی، سید حسین. (۱۳۸۹). طراحی الگوی مدیریت پلیس جامعه‌محور

در جمهوری اسلامی ایران. پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۵ (۱)، ۸۱-۵۴.

http://pmsq.jrl.police.ir/article_92253.html

محمودلی، مجید؛ و صفرآهنگ، رسول. (۱۳۹۸). بازسازی معماری سازمان ناجا بر اساس بیانیه

گام دوم انقلاب اسلامی. مطالعات راهبردی ناجا، ۴ (۱۴)، ۹۱-۶۱. قابل بازیابی از:

<https://www.sid.ir/paper/270257/fa>

میرزاخانی، عبدالرحمان؛ احمدی‌مقدم، اسماعیل؛ محمدی‌نیا، رضا؛ و امین‌صارمی، نوذر.

(۱۳۹۹). تأثیر رهبری تحول‌آفرین بر تحقق رویکرد جامعه‌محوری پلیس با نقش میانجی

فرهنگ و ارزش‌های اخلاقی در محیط کار. فصلنامه علمی پژوهش‌های مدیریت انتظامی،

۱۵ (۳)، ۱۱۷-۱۳۴.

<https://dx.doi.org/20.1001.1.17359570.1399.15.3.7.7>

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. (2nd ed.), SAGE Publications Ltd, London, UK (2014).

Cho, J.Y. & Lee, E. (2014). Reducing confusion about grounded theory and qualitative content analysis: Similarities and differences. *The Qualitative Report*, 19 (22), 1-20. Doi: 10.46743/2160-3715/2014.1028.

Cossyleon, J. E. (2019). *Community Policing*. Loyola University Chicago. April 2019. DOI:10.1002/9781118568446.eurs0058.

Duriau, V; Reger, R & Pfarrer, M. (2007). A Content Analysis of the Content Analysis Literature in Organization Studies: Research Themes, Data Sources, and Methodological Refinements. *Organizational Research Methods*, 10 (1), 5-34, 10.1177/1094428106289252

Gill, C., Weisburd, D., Telep, C. W., Vitter, Z., & Bennett, T. (2014). Community-oriented policing to reduce crime, disorder and fear and increase satisfaction and legitimacy among citizens:

- a systematic review. *Journal of Experimental Criminology*, 10(4), 399–428. doi:10.1007/s11292-014-9210-y
- Gravelle, J & Rogers, C. (2011). Policing public protests and corporate social responsibility. *International Journal of Law, Crime and Justice*. 39 (2): 111-120. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2011.05.001>.
- Jones, T & Newburn, T. (2008). The Transformation of Policing? Understanding Current Trends in Policing Systems. *British Journal of Criminology*. 42 (1), 126-149. DOI:10.1093/bjc/42.1.129.
- Kelling, G. L., & Moore, M. H. (1988). From political to reform to community: The evolving strategy of police. In J. R. Greene & S. D. Mastrofski (Eds.), *Community policing: Rhetoric or reality*. New York: Praeger.
- Khirfan, L., Mohtat, N., & Peck, M. (2020). A systematic literature review and content analysis combination to “shed some light” on stream daylighting (Deculverting). *Water Security*, 10, 100067. doi:10.1016/j.wasec.2020.100067.
- Kondracki, N. L., & N.S. Wellman, (2002). "Contentanalysis: Review of methods and their applications in nutrition education", *Journal of Nutrition Education and Behavior*, vol 34, 2002, p. 224-230. [https://doi.org/10.1016/S1499-4046\(06\)60097-3](https://doi.org/10.1016/S1499-4046(06)60097-3)
- Lumb, R. C & Breazeale, R. (2010). Police Officer Attitudes and Community Policing Implementation: Developing Strategies for Durable Organizational Change. *Policing & Society*, 13(1), 91–106. <https://doi.org/10.1080/10439460290032340>.
- Mastrofski, S. D., Worden, R. E., & Snipes, J. B. (1995). Law enforcement in a time of community policing. *Criminology*, 33(4), 539–563. <http://dx.doi.org/10.3886/ICPSR02612>
- Mayring, P. (2000). "Qualitative content analysis. Forum", *Qualitative Social Research*, 1(2). Retrieved March 10, 2005, from <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/2-00/02-00mayring-e.htm>.
- Middleton, G., Golley, R. K., Patterson, K. A., & Coveney, J. (2022). The Family Meal Framework: A grounded theory study conceptualising the work that underpins the family meal. *Appetite*, 175, 106071.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An expanded ourcebook*, Thousand Oaks, CA: Sage, 1994

- Office of Community Oriented Policing Services. (2012). Community-oriented policing defined. Washington,DC: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.
- Pehkonen, S. (2022). Recognising understandability: How police officers respond to drunk persons' undecipherable turns. *Journal of Pragmatics*. Volume 187, January 2022, Pages 41-57. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.10.025>.
- Peyton, K; Sierra-Arévalo, M & Rand, D. G (2019). A field experiment on community policing and police legitimacy. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 116 (40) 19894-19898. <https://doi.org/10.1073/pnas.1910157116>
- Rohe W. M.; Adams R. E. & Arcury Th. A. (1997). Community Oriented Policing: What It Is - Why It Works - How To Get Started. NCJRS. Office of Justice Programs.
- Seuring, S & Gold, S. (2012). Conducting content-analysis based literature reviews in supply chain management. *Supply Chain Management: An International Journal*, 17 (5), 544-555, 10.1108/13598541211258609.
- Sherman, L. W., & Eck, J. E. (2002). *Policing for crime prevention*. In L. W. Sherman, D. P. Farrington, B. C. Welsh, & D. L. MacKenzie (Eds.), *Evidence-based crime prevention* (pp. 295–329). New York: Routledge.
- Skogan, W. G. (2006). *The promise of community policing*. In D. L. Weisburd & A. A. Braga (Eds.), *Police innovation: Contrasting perspectives*. New York: Cambridge University Press.
- Skogan, W. G., & Hartnett, S. M. (1997). *Community policing, Chicago style*. New York, NY: Oxford University Press.
- Skogan, W. G., & Frydl, K. (Eds.). (2004). *Fairness and effectiveness in policing: The evidence*. Washington,DC: National Academies Press.
- Sunshine, J., & Tyler, T. R. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law and Society Review*, 37(3), 513–548. <https://www.jstor.org/stable/1555077>
- Tesch, R. (1990). *Qualitative research: Analysis Types and Software tools*. Bristol, PA, 1990.

- Tyler, T. R. (2004). Enhancing police legitimacy. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 593(1), 84–99. <https://www.jstor.org/stable/4127668>
- United Nations Police. (2022). Community-Oriented Policing. <https://police.un.org/en/community-oriented-policing>.
- Vaismoradi, M; Turunen, H & Bondas, T. (2013). Content analysis and thematic analysis: Implications for conducting a qualitative descriptive study. *Nursing & Health Sciences*, 15 (3), 398-405, 10.1111/nhs.12048.
- Weisburd, D. L., & Braga, A. A. (2006). *Understanding police innovation*. In D. L. Weisburd & A. A. Braga (Eds.), *Police innovation: Contrasting perspectives*. New York: Cambridge University Press.
- Weisburd, D. L., & Eck, J. E. (2004). What can police do to reduce crime, disorder, and fear? *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 593(1), 42–65. <https://doi.org/10.1177/0002716203262548>
- Weisburd, D. L., & McElroy, J. (1988). Enacting the CPO role: Findings from the New York City Pilot Program in Community Policing. In J. Greene & S. Mastroki (Eds.), *Community based policing: Rhetoric or reality?* New York: Praeger.